

DOI: 10.5281/zenodo.3416425
 UDC Classification: 330.1:658.11
 JEL Classification: L26, M29, N01

THE EVOLUTION OF THE CONCEPTUAL-CATEGORICAL TERMINOLOGY OF ENTREPRENEURSHIP

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Volodymyr Yu. Filippov, PhD in Economics, Associate Professor
 Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
 ORCID: 0000-0003-4429-7582
 E-mail: v.filippov@onu.ua
 Received 18.01.2019

Перехід до ринкової економіки розширив сутнісне поняття економічних ресурсів, або факторів, що використовуються в процесі виробництва. Поряд з землею, капіталом, працею – класичними економічними ресурсами – в умовах ринку важливим ресурсом є здатність до підприємництва.

Внаслідок цих змін зміст підприємництва постійно змінюється, а основні фактори впливу завжди залишаються. Це: діюча в певний період політична система, рівень розвитку науки та техніки, зміна форми організації виробництва та його масштабованості, поточна ринкова ситуація, обіг коштів на цьому ж ринку, а також культура та освіта рівня населення. Цій перелік можна доповнити й іншими факторами, але саме ці є ключовими.

Слід визначити, що сучасна наукова спільнота велике значення надає саме не дослідженню понятійно-категорійного апарату визначення «підприємництва», а на розв'язання конкретних проблем у певних сферах діяльності. Саме тому сьогодні не вистачає чітко сформульованого визначення цієї категорії, адже реалії сьогодення завжди будуть відрізнятися від того, що було ще вчора. І тільки досвід, який був отриманий на протязі саме останніх століть, допоможе визначити сутність цього поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На початок XXI століття в науковій літературі існує багато трактувань сутності підприємницької діяльності. Цей факт не дає можливості визначити однозначного трактування цього поняття. Саме тому сучасне дослідження цього поняття перейшло від «прямолінійного» до «всебічного», а замість намагань визначити суть підприємництва науковці почали досліджувати ознаки, закономірності становлення та його розвиток.

Такий підхід дуже помітно у працях як зарубіжних (Абалкін Л., Бусигін А., Кох Л., Крупанін А., Савченко В., Яковлев В.), так і вітчизняних сучасних дослідників, яких дуже багато: Варналій З. [1], Варга Н., Дядін А. [2], Живко З. [3], Жигір А. [4], Зянько В., Кацьора О. [5], Квасниця О. [6], Ключник А., Лазур П. [7], Малік М., Мадзігон В. [8], Манн Р. [9],

Філіппов В.Ю. Еволюція понятійно-категорійного апарату підприємництва. Оглядова стаття.

Метою статті є огляд, аналіз та узагальнення основних підходів до визначень сутності понять «підприємництво», їх узагальнення та систематизація з точки зору сучасних умов економічного розвитку України. Результатом проведеного дослідження є узагальнений аналіз еволюції понятійно-категорійного апарату терміну «підприємництво» до сучасних українських реалій. Обґрунтовано відсутність універсального формулювання категорії «підприємництво», яке могло б відображати всі особливості, як у суспільній свідомості населення країни, так і в господарському житті. Вітчизняні та сучасні дослідники визначають, передусім, функціональну спрямованість підприємництва, як головної складової загальної дефініції цього визначення, а найголовнішою метою підприємця, або поняття «підприємництво» є отримання результату.

Ключові слова: понятійно-категорійний апарат, категорія, підприємництво, термін, поняття, визначення, розвиток, дослідження, функціональна спрямованість підприємництва

Filippov V.Yu. The evolution of the conceptual-categorical terminology of entrepreneurship. Review article.

The purpose of the article is to review, analyze and generalize the main approaches to defining the essence of the concepts of "entrepreneurship" of their generalization, and systematization in terms of the current conditions of economic development in Ukraine. The results of the study are a generalized analysis of the evolution of the concept-categorical apparatus of the term "entrepreneurship" to modern Ukrainian realities. It is difficult to find such a formulation of the category "entrepreneurship", which could reflect all the features, both in the public consciousness of the population of the country, and in economic life. Domestic and modern researchers determine, first of all, the functional orientation of entrepreneurship as the main component of the general definition of this definition, and the main purpose of the entrepreneur, or the concept of "entrepreneurship" is to obtain the result.

Keywords: conceptual-categorical terminology, category, entrepreneurship, term, concept, definition, development, research, functional orientation of entrepreneurship

Рахманов О. [10], Трунина І. [11] та ін. Всі вони присвятили свої праці повному або частковому розкриттю чи визначенню поняття підприємництва.

Також можна звернути увагу на факт наявності стійкого теоретико-методичного апарату, який формує цю проблематику без характерних протиріч. Це встановлює тотожність понять «підприємництво» і «підприємницька діяльність» [12]. Тому, щоб побачити саме еволюцію понятійно-категорійного апарату підприємництва, спочатку потрібно звернутися до її історії виникнення.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми

Проблема полягає в тому, що сьогодні не вистачає чітко сформульованого визначення категорії «підприємництво». Ця проблема, мабуть, вже мала спробу бути вирішеною, але реалії сьогодення завжди будуть відрізнятися від того, що було ще вчора. І тільки досвід, який був отриманий на протязі саме останніх століть, допоможе визначити сутність цього поняття.

Метою статті є ретроспективний аналіз та узагальнення основних підходів до визначень сутності підприємництва, їх узагальнення та систематизація з точки зору сучасних умов економічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Підприємницька діяльність займає значне місце в житті українського суспільства, проте дуже непросто теоретично визначити її точний зміст, оскільки він тісно пов'язаний з економічною та фінансовою діяльністю, бізнес-адмініструванням, іншими сферами ринкової системи господарювання.

Серед слов'янського народу поняття «підприємництво» з'явилося приблизно в середині XIX ст., про це свідчить «Толковий словарь живого великорусского языка» В.І. Даля, перше видання якого вийшло в 1863-1866 рр. Перераховуючи слова «підприємництвом, розпочате, підприємство», автор так роз'яснює їх: «Підприємство, що робиться, закінчить роботу. Заповзятливий торговець, здатний до підприємств, великим оборотам; сміливий, рішучий, відважний на справи цього роду, підприємливість, властивість, якість і здатність».

Вітчизняні економісти розглядають цей термін по-різному. Зокрема, на думку А.В. Бусигіна, підприємництво – це мистецтво ведення ділової активності, насамперед розумовий процес, який реалізується в формі ділового проектування. У професійному сенсі він розглядає підприємництво як вміння організувати свій бізнес і досить успішно здійснювати функції, пов'язані з веденням справи. Досить повне уявлення про поняття продемонстрував Л.І. Абалкін в своїй книзі «Экономическая энциклопедия», характеризуючи поняття «підприємництво» як «ініціативну, самостійну діяльність громадян, фізичних та

юридичних осіб, спрямовану на отримання прибутку або особистого доходу, здійснювану від свого імені, на свій ризик, під своєю майнову відповідальність або від імені та під юридичну відповідальність юридичної особи. Підприємництво передбачає майнову відповідальність у межах, визначених організаційно-правовою формою підприємства (державне, відкрите акціонерне товариство, закрите акціонерне товариство, товариство, індивідуальне приватне підприємство, виробничий кооператив, муніципальне, унітарне підприємство)».

Перше вітчизняне нормативне визначення дано в Законі Української РСР від 25.12.1990 № 445-1 «Про підприємства і підприємницьку діяльність»: «Підприємницька діяльність (підприємництво) являє собою ініціативну, самостійну діяльність, спрямовану на отримання прибутку. Підприємницька діяльність здійснюється громадянами на свій ризик і під майнову відповідальність, визначаються організаційно-правовою формою підприємства».

Але поняття «підприємництво» це лише похідна поняття «підприємець» (табл. 1.). Так, перше поняття «підприємець» у науковий обіг ввів англійський економіст Річард Кантільйон у власній книзі 1755 року видання «Есе про природу торгівлі в загальному плані». Він розглядав его як особливу економічну функцію, важливою частиною якої є ризики. Р. Кантільйон визначав підприємця як людину, яка за певної ціною купує засоби виробництва, щоб виробити продукцію та продати її з метою одержання доходу.

Французький економіст Жан Батист Сей стверджував, що підприємець діє на власний рахунок и ризики з метою отримання вигоди, володючи при цьому знаннями й досвідом, вміло комбінуючи фактори виробництва (землю, капітал та працю) тощо.

Так був покладений початок трансформації поняття «підприємець», що мав значний вплив на трактування підприємницької функції, яка пов'язана з ризиком і невизначеністю в процесі економічного розвитку. Надалі автори розвивали цю теорію у своїх працях, зокрема: Дж. Тюнен, Д. деТресі, Г. Мангольт, Ф. Найт та ін. У концепції підприємництва Ф. Найта цей елемент стає центральним. З його точки зору, люди, які беруть на себе відповідальність за ризик і непрогнозовану невизначеність, отримують право на управління і присвоєння відповідної частини доходу.

Підприємницька функція отримує подальший розвиток в рамках інституціональної економічної теорії. Авторами її концепцій стали Р. Коуз, О. Вільямсон. Вони визначали, що підприємець виступає як суб'єкт, що здійснює вибір між контрактними відносинами вільного ринку і організацією фірми з метою економії трансакційних витрат. Підприємництво ними розглядається як особливий регулюючий механізм, відмінний від цінового механізму і механізму державного регулювання.

Таблиця 1. Еволюція понять «підприємець» та «підприємництво (до початку XX століття)

Рік	Автор	Визначення та його зміст
Середні століття		Підприємець – людина, що займається зовнішньою торгівлею; організатор парадів, балаганів і уявлень; особа, яка відповідає за виконання великомасштабних будівельних або виробничих проєктів.
XVII ст.		Підприємець – особа, що уклала з державою контракт, вартість якого обумовлена заздалегідь. Така людина бере на себе всю повноту фінансової відповідальності за виконання умов контракту, але якщо йому вдається вкластися в меншу суму, то різницю він привласнює собі.
1723	Загальний словник комерції	Підприємець – людина, яка бере на себе зобов'язання з виробництва або будівництва об'єкта.
1755	Р. Кантільйон	Підприємець – людина, що діє в умовах ризику (торговці, фермери, ремісники); функція надання капіталу або функція керуючого відрізняється від підприємницької функції.
1797	К. Бодо	Підприємець – особа, яка несе відповідальність за підприємницьку справу; той, хто планує, контролює, організовує і володіє підприємством.
1803	Ж.-Б. Сей	Дохід на капітал відрізняється від підприємницького доходу. Підприємець переміщує економічні ресурси з області низької продуктивності і низьких доходів в область більш високої продуктивності і прибутковості (акцент на підприємницької функції координації факторів виробництва).
1850	Й. Тюнен	Суть підприємницької функції – несення тягаря ризику. Прибуток підприємця як залишковий дохід, що виходить, якщо з валового прибутку відняти відсоток на інвестований капітал, плату за управління і страховий внесок. Підприємець – «винахідник і дослідник у своїй області».

Джерело: складено автором за матеріалами [2, 3, 6, 7, 8]

Перша половина XX-го ст. сконцентрована на підприємництва та підприємця, який є головним індустріалізації суспільства, тому питання новатором, поставало все частіше (табл. 2).

Таблиця 2. Еволюція понять «підприємець» та «підприємництво (перша половина XX століття)

Рік	Автор	Визначення та його зміст
1921	Ф. Найт	Підприємець – людина, яка бере на себе тягар справжньої невизначеності і позбавляє від неї своїх постачальників.
1926	Й. Шумпетер	Підприємець – новатор, який розробляє нові технології, здійснює нові комбінації. Підкреслює мінливість економічної функції підприємця (вона є такою тільки до тих пір, поки не перетвориться на рутину). Тому підприємництво не становить професію або стійкий суспільний клас.
1940	Г.К. Гінс	Підприємництво – жива творча сила, властива самому підприємцю, його етика – це результат впливу середовища, сила, яка визначає напрямок діяльності підприємця і вибір їм тих чи інших засобів.
1949	Л. Мізес	Розглядає ринок і конкуренцію, в першу чергу, як підприємницький процес. Підкреслює, що в реальній економіці підприємцем, тобто людиною, що діє в умовах невизначеності, є кожен. Для «більш ініціативних, підприємливих і вище, ніж середній рівень натовпу» запропонував термін «засновник». Розглядає прибуток (збиток) підприємця не як продукт його капіталу, а як результат його ідеї, втіленої в капіталі.
1959	А. Коль	Підприємництво в неавторитарному суспільстві являє собою міст між суспільством в цілому, особливо його неекономічними складовими, і організаціями, орієнтованими на отримання прибутку, освіченими з метою використання переваг своїх економічних можливостей для задоволення, наскільки це можливо, своїх економічних бажань.
1961	Д. МакКлелланд	Підприємець – енергійна людина, що діє в умовах помірною ризику.
1964	П. Друкер	Підприємець – людина, що використовує будь-яку можливість з максимальною вигодою.

Джерело: складено автором за матеріалами [2, 3, 6, 7, 8]

Наступним етапом слід розглянути низку досліджень відомих англійських економістів, а саме:

— Адама Сміта, який розглядав підприємця як власника, пов'язуючи підприємницьку діяльність, насамперед, із зацікавленістю підприємця (особисте збагачення), у процесі реалізації якої він сприяє найефективнішому задоволенню потреб суспільства та громади. З

цією метою підприємець сам планує та організовує виробництво, розподіляє отримані доходи;

— Давида Рікардо, що бачив у підприємці звичайного капіталіста. Аналогічно оцінював її Карл Маркс;

— Алана Маршалла, який якісно дав нову оцінку підприємництва, це сталося наприкінці XIX століття, відділивши організацію виробництва,

а відповідно підприємницьку здатність до такої організації як окремий фактор виробництва (разом з працею, землею і капіталом). Також він наголошував на інноваційній діяльності підприємця та його активній ролі у застосуванні нових машин і технологічних процесів, тобто інновацій;

— Фрідріха Хаска, який пов'язував підприємництво насамперед з особистою свободою, яка дає людині змогу раціонально розпоряджатися власними здібностями, знаннями, інформацією та доходами.

Таким чином, можна укласти ланки ланцюга «Підприємець – підприємницька функція – підприємництво», яке видно як послідовний та логічний розвиток визначення поняття «Підприємство».

Далі. Слідом за європейськими вченими-економістами слід-в-слід йшли й американські. Стрижнем останнього напрямку стала концепція американського економіста Й. Шумпетера: він виділяє особливу підприємницьку функцію – здійснення організаційно-господарської інновації, або, дослівно, «нових комбінацій факторів виробництва». Як видно, функції несення ризику він особливого значення не надає.

Й. Шумпетер розглядає підприємництво в широкому сенсі, поза зв'язком з приватної або іншою формою власності. Так, він зазначає, що статус власника не є визначальним і обов'язковою властивістю підприємця. В його уяві підприємець – це агент, який реалізує все нові й нові комбінації чинників виробництва. Економічна функція підприємця (здійснення інновацій) є дискретною і не закріплена навчимо за певним носієм. Вона тісно пов'язана з особливостями особистості підприємця: специфічною мотивацією, своєрідним інтелектом, сильною волею і розвинутою інтуїцією. Підприємець повинен постійно долати інерцію, в тому числі власну, пов'язану з його звичками і вкоріненими традиціями. На думку Й. Шумпетера, підприємництво – це особливий економічний фактор на додаток до трьох загальновідомим: капіталу, праці та землі. З новаторської функції підприємця Й. Шумпетер виводив сутність таких найважливіших економічних явищ як прибуток, відсоток, економічний цикл. На його думку, значення функції підприємства формує певну характеристику, яка може ефективно реалізовувати нові варіанти його роботи, це є:

1. Створення нових благ, а також покращення якості наявних.
2. Введення нових прийомів виробництва.
3. Відкриття та поширення ринків збуту.
4. Використання ще неосвоєних джерел отримання первинного продукту.
5. Утворення індустріальних товариств сучасного типу. Бізнесменом може стати не тільки промисловець, господар, а й керуючий фірмою (менеджер).

За іншим американським економістом Полем Самуельсоном, який перевидав свій підручник «Економіка» 18 разів, починаючи з 1948 року до 1990 року (остання версія навіть була українською мовою та викладалась українським студентам того часу), підприємництво пов'язане з новаторством, а сам підприємець є сміливою людиною з оригінальним мисленням, яка домагається успішного впровадження нових ідей.

Загальновідомі економісти К. Макконнелл та С. Брю, які є авторами наукової книги «Економікс», досліджують підприємництво як специфічний вид діяльності, сутністю якої є ряд безпремінних умов та правил, які стверджують, що капіталіст:

- володіє ініціативою сполучення земельних ресурсів, власного капіталу та праці до ходу виготовлення товару або послуг. Підприємець водночас є і головною силою руху підприємства, а також арбітром, що об'єднує разом всі необхідні ресурси, які направлені для здійснення операції, яка передвіщає відбутися та стати вигідно прибутковою;
- безпосередньо приймає багато важливих рішень саме тоді, коли процес ведення бізнесу займає критичну позицію, адже тоді визначається напрям розвитку підприємства;
- людина, яка прагне завжди використовувати щось нове, при цьому введення в побут новітніх продуктів надасть товару більшої цінності, адже технології сприяють ведення бізнесу;
- це особа, що готова ризикувати, та яка ризикує не тільки власним часом, роботою, загальним діловим іміджем фірми, а також вкладеним капіталом, який може бути як власний, так і акціонерів чи партнерів.

Друга половина 19 ст. виявилась більш активною та породила безліч інших трактувань досліджуваних понять (табл. 3).

До аналізу тенденцій становлення підприємства в розвинутих країнах та в період становлення Української держави долучились і інші науковці. Так в роботах Д. Грейсона-мл. і К. О'Делла, Х.Р. Кауфмана, С.Д. Ползікова, Ж.-П. Циммермана та ін. демонструється зарубіжний досвід на основі міждисциплінарного підходу, робляться спроби повніше зрозуміти роль і місце підприємства в сучасному світі; аналізуються функції бізнесу і середовище підприємства, його основні організаційні форми, цілі, проблеми фінансування, ціноутворення, інформації, зв'язки підприємств з урядом і суспільством, програми коригування курсу підприємницьких і державних структур, розвитку конкуренції, стратегії і тактики підприємницької діяльності та ін.

Процес формування сучасних підходів до визначення сутності підприємницької діяльності поділяється дві групи.

Одна група авторів вважає, що підприємництво та бізнес – поняття ідентичні. Наприклад, Б. Райзберг наголошує, що бізнес та підприємництво – це самостійна ініціатива

окремого громадянина або груп громадян, яка на власний ризик під майнову відповідальність, спрямована головного чином на те, щоб отримати економічну вигоду чи в іншій формі.

Таблиця 3. Еволюція понять «підприємець» та «підприємництво (друга половина XX століття)

Рік	Автор	Визначення та його зміст
1975	І. Кірцнер	Розглядає підприємництво як арбітраж або як діяльність, що призводить до рівноваги (під рівновагою розуміє стан, в якому людина, що приймає рішення, виходить з того, що він знає рішення всіх інших людей).
1975	А. Шапіро	Підприємець – людина, що виявляє ініціативу, організуючий соціально-економічні механізми; діючи в умовах ризику, він несе повну відповідальність за можливу невдачу.
1980	К. Веспер	Поняття «підприємець» по-різному пояснюється, але з точки зору економіста підприємець – той, хто з'єднує кошти, працю, матеріали і т.д. таким чином, що їх сукупна вартість зростає. При цьому він вносить зміни, здійснює інновації і перетворює заведений порядок.
1982	К. Кент, Д. Секстон	Прогрес людства пояснювався багатьма засобами. Однак центральною в усіх цих теоріях стала фігура «агента змін»– сили, яка ініціює і здійснює матеріальний прогрес. Агентом змін в історії людства був – і цілком ймовірно, їм і залишиться – підприємець.
1983	Г. Пиншо	Інтрапренері антрепренер: інтрапренер – це антрепренер, що діє в умовах вже існуючого підприємства, на відміну від власне антрепренера – підприємця, що створює нове підприємство.
1984	Р. Ронштадт	Підприємництво – динамічний процес нарощування багатства. Багатство створюється тими, хто найбільше ризикує своїми грошми, майном, кар'єрою, хто не шкодує часу на створення власної справи, хто пропонує покупцям новий товар або послугу. Цей товар або послуга не обов'язково повинні бути чимось абсолютно новим, головне, щоб підприємець зумів надати їм нову якість, збільшити їх цінність, витративши на це необхідні сили і засоби.
1985	Р. Хизрич, Д. Тіммонс, Л. Смолл, О. Дінджі	Підприємництво – процес створення чогось нового, що володіє вартістю, а підприємець – людина, яка витрачає на це необхідні час і сили, бере на себе фінансовий, психологічний і соціальний ризик, отримуючи в нагороду гроші і задоволення досягнутим.
1988	М. Алле	Підприємець – особа, що відіграє провідну роль у ринковій організації господарства.
1989	Д. Куратко, Р. Ходжетс	Підприємництво – процес створення інновацій і нових підприємств через чотири головних вимірювання: індивідуальність, організація, середа, процес, – за підтримки співпрацюють організаційних мереж в уряді, освіті та інших організаціях.
1990	Ж.-Л. Сервант-Шрейбер	Підприємець – це енергія.
1990	А. Хоскінг	Підприємництво – діяльність, здійснювана приватними особами, підприємствами або організаціями по вилученню природних благ, виробництва або придбання та продажу товарів або надання послуг в обмін на інші товари, послуги або гроші до взаємної вигоди зацікавлених осіб або організацій.
1990	Р. Дамар	Підприємець вкладає власні кошти і час в підприємство, яке він створює або купує за допомогою (або без допомоги) партнерів; є новатором, він створює щось нове в техніці, виробничих процесах або в методах збуту; він завжди прагне до розширення своєї справи і збільшення прибутків.

Джерело: складено автором за матеріалами [1, 4, 5, 6, 7, 8]

Сучасний український вчений М. Кравчук стверджує, що бізнес або підприємництво – це економічна діяльність суб'єкта в умовах ринкової економіки, спрямована на те, що отримає прибуток та власну вигоду шляхом виготовлення та реалізації товарів та послуг.

Інша група дослідників вважає, що бізнес – поняття більш широке, ніж підприємство та охоплює всі відносини, що виникають між учасниками ринкової економіки, а підприємництво – активний елемент бізнесу та особливий тип господарювання.

Також до другої групи можна долучити сучасне тлумачення поняття «підприємництво»,

яке розглядається також як «певна система функціонування відповідного суб'єкта господарювання, основу якої становлять демократичні форми его економічної діяльності, забезпечення его права ініціативи у виборі галузі, форм и методів господарювання на базі найновіших досягнень економічної та технічної науки».

Історія інституту підприємництва в незалежній Україні почалося з приватизації та зняття законодавчих обмежень на підприємницьку діяльність. Пострадянські умови розвитку підприємництва сприяли становлення певного типу бізнесу (фінансово-промислових груп), які зрощені державною владою.

Впровадження у 1996 році гривні, стабілізація фінансового сектору, налагодження зовнішньоекономічних зв'язків, економічне зростання після 2000 року сприяли становленню малого та середнього підприємництва. «Помаранчева революція» 2004 року засвідчила наявність прошарку малих та середніх підприємців із власними пріоритетами, які були готові їх відстоювати (що є важливим елементом громадянського суспільства).

Поняття «підприємництво» в незалежній Україні чітко прописано у ст. 42 Господарського Кодексу України та у Законі України «Про підприємництво» від 07.02.1991 № 698-ХІІ. Сам текст визначення різний, але сутність визначення

однакова. Хоча є законодавче визначення, ряд українських вчених, а саме О.М. Вінник, В.М. Кравчук, Р.А. Майданик, С.О. Теньков, В.С. Щербина та інші визнають одним з найкращих визначень терміну «підприємництво» українським науковцем З. Варналієм. Адже саме його трактування охоплює історично сформоване еволюціонування категорії та її сучасне функціонування в умовах посттрансформаційного розвитку соціально-економічної системи України. Відмінність точки зору З. Варналія від інших – це те, що автор скомбінував дві загальні ознаки підприємництва – новаторство та інноваційність (табл. 4).

Таблиця 4. Еволюція понять «підприємець» та «підприємництво» (початок ХХІ століття)

Рік	Автор	Визначення та його зміст
1991	Закон України «Про підприємництво»	Підприємництво – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством.
2003	Господарський кодекс України	Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.
2008	Варналій З.С.	Підприємництво є – особливим типом господарювання, де головним суб'єктом є підприємець, який раціонально поєднує (комбінує) фактори виробництва та інноваційність. Оснований на власній відповідальності, організує і керує виробництвом з метою одержання доходу від підприємницької діяльності.
2010-2019	Дядін А.С., Прутська Т.Ю., Варга Н.І., Ключник А.В., Трунина І.М., Зянько В.В.	Підприємництво – це провідний сектор ринкової економіки, який забезпечує насиченість ринку товарами та послугами, сприяє здоровій конкуренції, створює новий «прошарок-підприємець-власник». Воно базується на самостійній, ініціативній, систематичній, на власний ризик, діяльності по виробництву продукції, наданні послуг і зайняттю торгівлею та має на меті отримання прибутку.

Джерело: складено автором за матеріалами [4, 9, 11, 12]

Якщо брати більш широке тлумачення поняття «підприємництво», то можна з'ясувати, що це конкретний тип господарського функціонування. Для такого типу властиві наступні характеристики:

- інноваційність, звичайно це процес пошуку нових рішень, новаторських ідей;
- ризики є, але вони прораховані;
- адаптованість та використання новітніх розробок;
- спрямованість певної цілі і заповзятливість.

Головною частиною новітньої підприємницької діяльності України зазначають її елементи, які формуються за рахунок кількох властивостей:

1. Перша головна властивість підприємництва – спочатку слід виокремити її інноваційний складову. Розроблення та запровадження сучасних типів продукції або послуг, модерних технологій менеджменту, виробництва або маркетингу, постійна експансія та оволодіння новими ринками ресурсів, а також ринками

збуту – це і є головне завдання, або правила ведення бізнесу.

2. Наступна властивість розкривається тоді, коли підприємець неупевнений у результативності. Бізнесмен фінансує підприємство, витрачає власний час та здоров'я, але він ще не знає чи буде інвестиційна діяльність після організації бізнесу прибутковою.
3. Третя властивість відмічається власним параметром – це самостійний характер її функціонування. Бізнесмен має вільний вибір щодо прийняття рішення з приводу вибору продукції або послуг, вибрати вид ресурсів, які потрібно використати та як сформувати найвигіднішу ціну для продажу і т.д.
4. Ще одна особливість – це невивантаження часу для діяльності у просторі.
5. П'ятою особливістю можна зазначити вмотивованість підприємця, який полюбає власний бізнес. Якщо така ініціатива відсутня, а також відсутнє бажання її реалізувати, спостерігається безініціативність у прийнятті

- рішень, щоб дістатися мети – це все є привід для поразки у веденні підприємницької діяльності.
6. Також додаткова властивість підприємця – це самоорганізованість та наявність дисципліни. Виконання вірного плану дій, а також реалізація та здійснення його установ, створюють вагому нагоду для стабільної, ефективної та економічно вигідної підприємницької діяльності.
  7. Остання властивість визначається як стратегічний напрямок підприємницької функції, яка уявляє собою дефініцію далекосяжної мети та засобів для її здобутку. Стратегічна лінія визначає факт присутності у підприємця та його команди стратегічного розуміння ведення бізнесу.

Висновки

Провівши ретроспективний аналіз еволюції понятійно-категорійного апарату терміну «підприємництво» до сучасних українських реалій, можна стверджувати, що важко знайти таке формулювання категорії «підприємництво»,

яке могло б відображати всі особливості, як у суспільній свідомості населення країни, так і в господарському житті.

Вітчизняні та сучасні дослідники визначають, передусім, функціональну спрямованість підприємництва як головної складової цього визначення. І це вірно, оскільки найголовнішою метою підприємств сенсі підприємництва є отримання результату.

Відтак, сукупність визначених понять «підприємництво» можна представити як поняття, що висвітлюють практичну діяльність, що:

- спрямована на отримання певного результату, який несе користь підприємцю;
- має своїм основним змістом нововведення або інноваційний підхід;
- несе певний вклад у всіх сферах соціально-економічного життя суспільства;

А з урахуванням реалій сьогодення, разом з цим передбачається ще й наявність у підприємця базових знань та навичок з економіки, управління і організації виробництва в умовах ринку.

Abstract

The content of the concept of "entrepreneurship" is constantly changing, and the main factors influencing the political system, the level of development of science and technology, changing the form of organization of production and its scalability, current market situation, turnover of funds in the same market, as well as culture and population level education. This list can be supplemented by other factors, but these are the key factors.

It should be noted that in the modern scientific society they attach great importance not to the study of the conceptual and categorical apparatus of definition of "entrepreneurship", but to the solution of specific problems in certain spheres of activity.

Allocation of unresolved parts of the general problem is determined by the fact that today there is a lack of a clearly defined definition of the category "entrepreneurship", this problem may have already had an attempt to be solved, but the realities of today will always be different from what was yesterday. And only the experience gained over the last centuries will help to determine the essence of this concept.

The purpose of the article is to review, analyze and summarize the main approaches to the definitions of the essence of the concepts of "entrepreneurship" of their generalization, and to systematize them from the point of view of current conditions of economic development of Ukraine. The results of the study are a generalized analysis of the evolution of the conceptual and categorical apparatus of the term "entrepreneurship" to modern Ukrainian realities.

Domestic and contemporary researchers determine, first of all, the functional orientation of entrepreneurship as the main component of the overall definition of this definition. And this is true, because the main goal of the entrepreneur, or the concept of "entrepreneurship" is to get results.

Having carried out a retrospective analysis of the evolution of the conceptual-categorical apparatus of the term "entrepreneurship" to contemporary Ukrainian realities, it is difficult to find such a formulation of the category "entrepreneurship" that could reflect all the features, both in the public consciousness of the population of the country and in economic life.

So a set of definite concepts of "Entrepreneurship" can be represented as a practical activity that:

- aimed at obtaining a specific result that benefits the entrepreneur;
- has as its main content an innovation or innovative approach;
- has a certain contribution in all spheres of social and economic life of society;

And given the realities of today, at the same time it is also assumed that the entrepreneur has basic knowledge of economics, management and organization of production in market conditions.

Список літератури:

1. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / Варналій З.С. – [4-те вид., стер.]. – К.: Т-во Знання, КОО, 2008. – 302 с.

2. Дядін А.С. Дефініція категорії "підприємницька діяльність" / А.С. Дядін // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: Зб. наук. праць. – 2017. – Вип. 1 (25). – С.62-72.
3. Живко З.Б. Підходи до тлумачення понять "підприємництво" та "підприємницька діяльність" через призму функцій економічної системи / З.Б. Живко // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2012. – Вип. 9. – С. 31-34.
4. Жигір А.А. Сутність підприємництва та чинники його економічного розвитку / А.А. Жигір // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 20. – С. 28-33.
5. Кацьора О. Соціологічні підходи до визначення підприємництва / О. Кацьора // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2013. – Вип. 29. – С. 64-67.
6. Квасниця О. Еволюція підходів до трактування сутності підприємництва / О. Квасниця // Економічний аналіз. – 2012. – Т. 10(4). – С. 156-160.
7. Лазур П.Ю. Історична еволюція феномена підприємництва та його науково-економічні інтерпретації / П.Ю.Лазур // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету. – Вип. 16.6. – 2006. – С. 285-292
8. Мадзігон В. Історичний розвиток підприємництва та основні функції підприємництва / В. Мадзігон // Молодь і ринок. – 2012. – № 2. – С. 46-52.
9. Манн Р.В. Понятійно-категоріальний апарат економічного потенціалу регіону / Р.В. Манн, К.Д. Плигач // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси, 2018. – № 48. – С. 5-13.
10. Рахманов О.А. Соціокультурні чинники інституціоналізації підприємництва в Україні : [монографія] / О.А. Рахманов. – К.: КНЕУ ім. В.Гетьмана, 2010. – 179 с.
11. Труніна І.М. Актуальні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні / І.М. Труніна // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2012. – № 2. – С. 60-65.
12. Філіппов В.Ю. Сучасні Тенденції розвитку підприємництва як соціально-економічного явища в Україні: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. ["Підприємництво и торгівля: Тенденції розвитку"], (м. Одеса, ОНПУ, 23 травня 2018 р.) / В.Ю. Філіппов. – Одеса: ОНПУ, 2018. – С. 100-102.
13. Філіппова С.В. Проблеми визначення поняття малого промислового підприємництва та його нормативно-правове забезпечення / С.В. Філіппова, А.В. Богаченко // Бізнес Інформ. – 2015. – №7. – С. 166-171.

References:

1. Varnalij, Z.S. (2008). Small Business: Fundamentals of Theory and Practice. Kyiv: KOO [in Ukrainian].
2. Dyadin, A.S. (2017). Definition of category "entrepreneurial activity". Ekonomichna strategiya i perspektyvy rozvytku sfery torgivli ta poslug: Zb. nauk. pracz, 1 (25), 62-72 [in Ukrainian].
3. Zhyvko, Z.B. (2012). Approaches to the interpretation of the concepts of "entrepreneurship" and "entrepreneurial activity" through the prism of functions of the economic system. Naukovi zapy'sky' Lvivskogo universytetu biznesu ta prava, 9, 31-34 [in Ukrainian].
4. Zhygir, A.A. (2015). Essence of entrepreneurship and factors of its economic development. Investyциyi: praktyka ta dosvid, 20, 28-33 [in Ukrainian].
5. Kaczora, O. (2013). Sociological Approaches to the Definition of Entrepreneurship. Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu. Seriya: Pedagogika. Socialna robota, 29, 64-67 [in Ukrainian].
6. Kvasnytsya, O. (2012). Evolution of approaches to the interpretation of the essence of entrepreneurship. Ekonomichnyj analiz, 10 (4), 156-160 [in Ukrainian].
7. Lazur, P.Yu. (2006). Historical evolution of the phenomenon of entrepreneurship and its scientific and economic interpretations. Naukovyj visnyk Nacionalnogo lisotexnichnogo universytetu, 16.6, 285-292 [in Ukrainian].
8. Madzigon, V. (2012). Historical development of entrepreneurship and basic functions of entrepreneurship. Molod i rynek, 2, 46-52 [in Ukrainian].
9. Mann, R.V. & Plygach, K.D. (2018). Conceptually-categorical apparatus of the economic potential of the region. Zbirnyk naukovyx prac Cherkaskogo derzhavnogo texnologichnogo universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky, 48, 5-13 [in Ukrainian].
10. Raxmanov, O.A. (2010). Socio-cultural factors of institutionalization of entrepreneurship in Ukraine. Kyiv: KNEU, 179 [in Ukrainian].
11. Trunina, I.M. (2012). Actual problems of small business development in Ukraine. Upravlinnya proektamy ta rozvytok vyrobnyctva, 2, 60-65 [in Ukrainian].

12. Filippov, V.Yu. (2018). Modern Trends in the Development of Entrepreneurship as a Socio-Economic Phenomenon in Ukraine. *Pidpryyemnyctvo y torgivlya: Tendenciyi rozvytku: materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* (pp. 100-102). – Odessa: ONPU [in Ukrainian].
13. Filippova, S.V., Bogachenko, A.V. (2015). Problems of definition of the concept of small industrial entrepreneurship and its legal support. *Business Inform*,7, 166-171 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Філіппов В. Ю. Еволюція понятійно-категорійного апарату підприємництва / В. Ю. Філіппов // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал.* – 2019. – № 1 (41). – С. 72-80. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No1/72.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3416425.

Reference a Journal Article:

Filippov V. Yu. *The evolution of the conceptual-categorical terminology of entrepreneurship* / V. Yu. Filippov // *Economics: time realities. Scientific journal.* – 2019. – № 1 (41). – P. 72-80. – Retrieved from <https://economics.opu.ua/files/archive/2019/No1/72.pdf>. DOI: 10.5281/zenodo.3416425.

